

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 15/2002 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2003

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2003 (HE 132/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin mukaan valiokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle 30 päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Erkki Eskola, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylijohtaja Martti af Heurlin, Teknologian kehittämiskeskus TEKES
- kuluttaja-asiamies Erik Mickwitz
- johtaja Kristiina Borg, Kuluttajavirasto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta lausuu käsityksiään valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2003 seuraavista valiokunnan toimialaan kuuluvista asioista.

Tutkimuksen rahoitus

Lain mukaan Teknologian kehittämiskeskuksen toiminnan tavoitteena on edistää teollisuuden ja palveluelinkeinojen kilpailukykyä teknologian keinoin. Toiminnan tulee monipuolistaa tuotantorakenteita, kasvattaa tuotantoa ja vientiä sekä luoda perustaa työllisyydelle ja yhteiskunnan hyvinvoinnille. Talousarvioesityksessä (32.20.26) luetellaan yksityiskohtaisesti, miten Tekesille osoitettuja määrärahoja kohdistetaan tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi Tekesillä

on käytettävissään teknologiseen tutkimustoimintaan (32.20.27), hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenoihin (32.20.28), avustuksiin teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (32.20.40) sekä lainoihin teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (32.20.83) osoitettuja määrärahoja.

Valtion osuus tutkimuksen ja kehityksen rahoituksesta on laskenut alle 30 prosentin, mikä valiokunnan saaman selvityksen mukaan on johtanut tutkimus- ja kehityshankkeiden pitkäjänteisyyden lyhentymiseen. Tämän vuoksi Tekesin myöntövaltuuksien painopistettä tulisikin siirtää nykyistä enemmän lainoista tutkimus- ja kehitysmomenteille. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtion rahoituksen suhteellisen tason alenemisella saatetaan menettää Suo-

messa saavutettuja positiivisia vaikutuksia yritysten kasvussa ja kilpailukyvyssä sekä kestävässä työllistämisessä.

Talousarvioesityksen mukaan teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen saa myöntää lainoja joko vieraan pääoman ehtoisina (riskilainat) tai oman pääoman ehtoisina (pääomalainat) yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä. Lainoja saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin ja vakuutta vaatimatta. Eräissä tapauksissa lainansaajalle voidaan antaa lisää takaisinmaksuaikaa tai poikkeustapauksessa lainan maksamaton pääoma ja korot voidaan jättää osittain tai kokonaan perimättä.

Talousvaliokunnan mielestä talousarviossa tulee antaa Tekesille joustava mahdollisuus muuttaa riskilainoja pääomalainoiksi, jolloin huonoina aikoina yrityksiä voitaisiin pelastaa konkurseilta ja mahdollisesti pienentää taloudellisia menetyksiä olosuhteiden muututtua positiivisempaan suuntaan. Talousvaliokunnan mielestä Tekesin alueyksiköillä tulee olla riittävät henkilöresurssit, jolloin kaikki toimijatahot voivat saada tasavertaiset palvelut sijainnista riippumatta.

Ydinvoimapäätökseen liittyvät lausumat

Eduskunta päättäessään jättää valtioneuvoston periaatepäätöksen lisäydinvoiman rakentamisesta voimaan hyväksyi neljä lausumaa (M 4/2001 vp — TaVM 9/2002 vp — EK 8/2002 vp). Lausumissa edellytettiin hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin niissä sanottujen energiapoliittisten toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut toimikunnan, jonka tulee selvittää kivihiilen käyttöön liittyviä kysymyksiä (1. lausuma). Toimikunnan määräaika päättyy 31.12.2003.

Ministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan energiansäästöohjelman päivitystä sekä ehdotusta energiansäästön yleislaiksi ja siihen liittyviä muita lainsäädäntöhankkeita (2. lausuma). Yleinen päivitys tulee saada valmiiksi

30.11.2002 mennessä ja lainsäädäntöhankkeet 31.5.2003 mennessä.

Toisen ministeriön asettaman työryhmän tulee valmistella Uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman uusimista (3. lausuma). Työryhmän tehtävänä on ulkopuolisen arvioinnin pohjalta tarkastella olemassa olevan ohjelman toteutumista ja tehostamisen tarvetta sekä esittää ehdotuksia uusiksi toimenpiteiksi annettuun määräaikaan 30.11.2002 mennessä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön mukaan lausumien toteutumista (4. lausuma) on tarkoitus selvittää eduskunnalle ensimmäisen kerran vielä tällä vaalikaudella siinä yhteydessä, kun hallitus raportoi eduskunnalle kansallisen ilmastostrategian etenemisestä, ja jatkotoimista hallituksen kertomukseen liitettävässä erilliskertomuksessa.

Talousvaliokunta toteaa, että eduskunnan edellyttämät toimenpiteet on käynnistetty nopeassa aikataulussa ja että johtopäätöksiä odotetaan.

Kansallisessa ilmastostrategiassa arvioitiin energiatuen perusrahoitustarpeeksi keskimäärin noin 35 miljoonaa euroa vuosittain vuosina 2002—2010. Tähän lukuun ei sisälly suurille demonstraatiohankkeille suunniteltu noin 25 miljoonan euron tuki, jota on tarkoitus myöntää noin joka kolmas vuosi. Valiokunnan mielestä ilmastostrategiassa mainituille suurille demonstraatiolaitoksille tulee varautua myöntämään erillistuki tarvittaessa lisätalousarviossa.

Valtion talousarvioesityksen mukaan vuonna 2003 energiatukea saa myöntää enintään noin 29,3 miljoonaa euroa. Esitykseen vuodelle 2003 ei sisälly tukea suurille demonstraatiolaitoksille.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että energiatukeen vuosittain osoitettavilla määrärahoilla saavutetaan ilmastostrategiassa asetettu tavoite-taso.

Talous- ja velkaneuvonta

Lain mukaan talous- ja velkaneuvonnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu Kuluttajavirastolle. Lääninhallitus vastaa siitä, että talous- ja velkaneuvontaa on riittävästi saatavissa läänin alueella. Talous- ja velkaneuvontapalvelujen

järjestämisestä huolehtii ensisijaisesti kunta lääninhallituksen kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. Jos kunta ei kuulu minkään sopimuksen piiriin, lääninhallituksen on hankittava palvelut tehtävien hoitamiseen sopivalta palvelun tuottajalta. Talous- ja velkaneuvontapalvelujen järjestämisestä maksetaan korvaus valtion varoista siten, että se vastaa palvelun tarkoituksenmukaisesta tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Talousarvioesityksessä todetaan, että velkaneuvonnan toimivuus, ennaltaehkäisevä talousneuvonta ja kuluttajaneuvonta ovat seurannan ja kehittämisen kohteina. Talousarvioesityksessä on 5 160 000 euron arviomääräraha (32.40.31) korvauksena talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä. Määrärahan arvioidaan kattavan noin 130 päätoimisen talous- ja velkaneuvojan palkkaamisesta aiheutuvat menot.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan neuvontapisteissä ei ole riittävästi henkilöstöä. Velkaneuvontayksiköiden alueet ovat suuria, ja useimmissa yksiköissä työskentelee pelkästään yksi työntekijä.

Talous- ja velkaneuvontayksiköiden kattavuus on epätasaista maan eri osissa asukaslukuun suhteutettuna. Yksiköiden väliset erot ovat huomattavat riippuen siitä, kuinka paljon kunnat ovat osoittaneet varoja toiminnan järjestämiseen. Kuntien sijoitus on ollut suurinta Etelä- ja

Länsi-Suomessa. Joissakin kunnissa valtion rahaa on jäänyt käyttämättä.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että asianomaiset viranomaiset ohjaavat kuntia tehostamaan toimintaansa ja että voimavarat jaetaan mahdollisimman hyvin vastaamaan talous- ja velkaneuvontapalvelujen tarvetta ja kysyntää eri osissa maata. Valiokunta pitää tärkeänä, että lääninhallituksen tulee tarpeen vaatiessa hankkia palvelut muilta palvelujen tuottajilta, kuten yksityisiltä yrityksiltä tai järjestöiltä, jollei kunta ole järjestänyt niitä asianmukaisesti sopimusperusteisesti, taikka että palvelut järjestetään kuntien ja muiden palvelujen tuottajien yhteistyönä. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota eduskunnan aiempiin kannanottoihin ja toimenpiteisiin ja toteaa, että valtion talousarviossa tulisi olla asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi riittävät määrärahat, joilla turvattaisiin palvelujen tasapuolinen saatavuus eri osissa maata kysynnän mukaan.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta kunnioittavasti esittää

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Leena Luhtanen /sd
vpj. Mari Kiviniemi /kesk
jäs. Satu Hassi /vihr
Klaus Hellberg /sd
Reijo Kallio /sd
Kalervo Kummola /kok
Pekka Kuosmanen /kok

Mika Lintilä /kesk
Olli Nepponen /kok
Antti Rantakangas /kesk
Ola Rosendahl /r
Mauri Salo /kesk
Juhani Sjöblom /kok
vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Mielestäni valiokunnan olisi tullut todeta se tosiasia, että energiaverotuksen kehittämisessä uusiutuvan energian edistämiseksi ollaan jäljessä kansallisen ilmasto-ohjelman luvuista.

Talousvaliokunnan muotoilemissa ja eduskunnan hyväksymissä lausumissa, jotka hyväksyttiin ydinvoimapäätöksen yhteydessä touku-kuussa 2002 edellytetään muun muassa, että biomassan käyttöä edistetään (kansalliseen ilmastostrategiaan sisältyvää uusiutuvan energian edistämisen)ohjelmaa enemmän muun muassa veropolitiikalla. Kansallisessa ilmastostrategiassa todetaan, että siinäkin tapauksessa, että ydinvoimaa rakennetaan lisää, energiaveroja tulee ennen vuotta 2010 korottaa 1,3—1,5-kertaisiksi vuo-

den 2001 tasoon verrattuna. Tässä yhteydessä energiaveroilla tarkoitetaan teollisuuden poltto-aineisiin sekä sähkön ja lämmön tuotantoon kohdistuvia energiaveroja. Hallituksen budjettiesityksessä näihin energiaveroihin tehdään kuitenkin lähinnä vain inflaatiokorotus.

Se, että hallitus ei budjettiesityksessään toteuta eduskunnan hyväksymiä ponsia sen enempää uusiutuvan energian tukien kuin energiaverotuksen osalta ja se, että talousvaliokunta budjettilausunnossaan kieltäytyy jälkimmäistä asiaa jopa toteamasta, synnyttää mielikuvan, että ydinvoimaaänestyksen yhteydessä hyväksytyt ponsia ei ole tarkoituskaan toteuttaa.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

Satu Hassi /vihr